

Meliha Suljagić, MA

INTERESOVANJE UČENIKA ZAVRŠNIH RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE ZA ČITANJE LEKTIRE

Sažetak

Interesovanje učenika za čitanje školske lektire je specifično pitanje koje pripada okvirima književnog odgoja i obrazovanja, tačnije književnih interesa. Rad donosi rezultate istraživanja provedenog u cilju ispitivanja koliko učenici završnih razreda osnovne škole čitaju školsku lektiru i kako doživljavaju časove u kojima se obrađuje lektira. U istraživanju su učestvovali učenici sedmog i osmog razreda osnovne škole, ukupno 136 učenika (73 učenika sedmog i 73 učenika osmog razreda). Dobiveni rezultati istraživanja ukazuju na to da poznavanje čitateljskih navika ne smijemo usko posmatrati kao jednu školsku aktivnost, planiranu programom rada škole, već kao cjeloživotnu potrebu koja podrazumijeva susretanje sa novim znanjima, novim načinima razmišljanja i življenja.

Ključne riječi: čitanje, interesovanje, književni interes, školska lektira

Uvod

Pojam interesovanje u općem značenju podrazumijeva tendenciju subjekta da na neke pojave ili objekte u svojoj okolini reagira pozitivno i da svoju aktivnost usmjerava prema njima. Iako interesovanja pripadaju psihološkom pojmu, u odgojno-obrazovnom radu, zbog svoje emocionalne komponente i estetskih doživljaja, ističu se kao jedan od značajnih principa uspješnog rada i osnovnih pokretača učenjskih aktivnosti. Zašto mi se učinilo značajnim baviti se pitanjem interesovanja učenika za čitanjem školske lektire? Istraživanja koja se bave fenomenom čitanja jedna su od mnogih kojima se pokušava utvrditi relacija između knjige, čitanja i čitalačke publike, s jedne strane, i njihovog sociokulturnog okvira, s druge strane. Brojna su istraživanja koja uključuju populaciju mladih, ali pitanje čitanja dotiče se sporadično ili u okviru neke druge teme. Ovim istraživanjem želi se doći do empirijskih pokazatelja, identifikacije nekih aspekata odnošenja mladih prema knjizi i čitanju kao segmentu manifestiranja kulturnih potreba uopće. Interesovanje za čitanje književnih djela u metodičkoj literaturi spominje se u obliku književnih interesovanja koji se definiše kao integralni dio kulture čitanja, s obzirom na to da čitanje književnih tekstova omogućava razvoj jezičkih sposobnosti (komuniciranje u društvenoj zajednici), podstiče razvoj mišljenja, stvara kritički stav prema stvarnosti, bogati maštu i razvija kreativnost ličnog izraza, razvija svijest o sopstvenoj kulturi i tradiciji kao i o postojanju drugih kultura prema kojima se izražava tolerancija i poštovanje. Pitanja koja se u stručnoj literaturi najčešće izdvajaju su:

- uloga nastavnog procesa i vannastavnih aktivnosti na razvoj književnih interesovanja;
- oblici motivacije za buđenje književnih interesovanja;
- organizacija časova lektire i vannastavno čitanje;
- odnos metodičkih sistema nastave i književnosti i književna interesovanja učenika;
- klasifikacija književnih interesovanja i tipologija čitatelja.

Interesovanje učenika za čitanje književnih tekstova

Osoba čije se ime najčešće vezuje uz teorijska promišljanja o specifičnim pedagoškim usmjerenjima, uvođenja učenika u književno djelo je Daniel Pennac. U svojoj knjizi *Od korica do korica* (1996) postavlja četiri temeljna pitanja kojima pokušava otkloniti sve dileme kada se radi o interesovanjima učenika za čitanje književnoumjetničkih tekstova. Ponuđena su sljedeća pitanja: Kako uvesti učenika u svijet čitanja i u tajne lektire? Kako pronaći zaboravljeni užitak čitanja? Kakvi smo odgajatelji bili kada o odgoju nismo razmišljali? Šta se podrazumijeva pod procesom čitanja?

Stručna literatura upućuje na to da je teško podučavati učenika pravom čitanju jer je to proces koji traži „osamu“, tišinu, užitak, opuštanje se bez potrebe za uvažavanjem „forme“ čitanja koja navodi na krutost u pogledu doživljavanja i vrednovanja pročitane sadržaja. U fazi samostalnog čitanja učenik doživljava djelo u granicama svog emocionalnog, intelektualnog i književnog iskustva. Na roditeljima i nastavnicima su velike zasluge. Od njih ovisi da li će dijete uživati u čitanju, hoće li se osloboditi od strahova kao što su: strah od nerazumijevanja pročitane sadržaja, strah da se neće stići pročitati na vrijeme, strah od dugotrajnosti čitanja zbog obimnosti knjige, strah kako pronaći slobodno vrijeme za čitanje i dr.

Istraživanje u Sloveniji (Pečjak i Peklaj, 2006) pokazalo je kako interesovanje učenika za čitanje u višim razredima osnovne škole ovisi od vanjske motivacije, vanjskih i socijalnih nagrada.

Cilj i hipoteze istraživanja

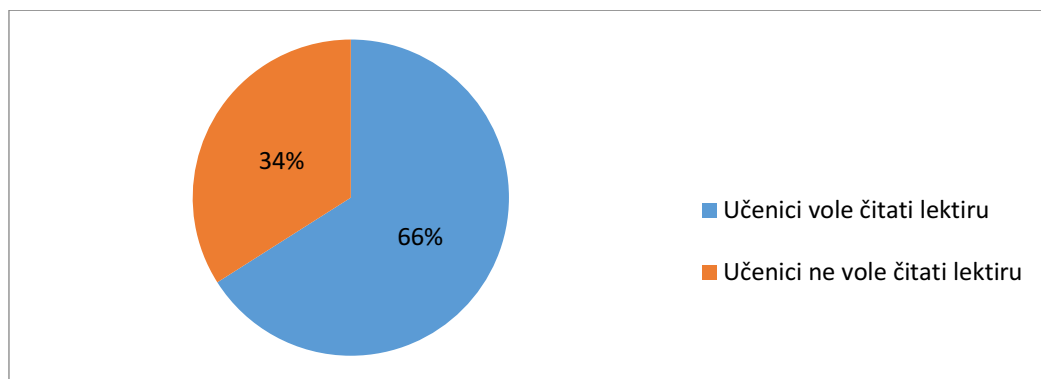
Cilj ovog istraživanja je ispitati koliko učenici završnih razreda osnovne škole čitaju lektire, koja književna djela najviše vole čitati, kako doživljavaju proces čitanja i časove u kojima se obrađuje sadržaj lektire i propitati na koji način učenici čitaju lektiru. Rezultati istraživanja mogu poslužiti kao poruke, važne za praksu podučavanja čitanja, na osnovu kojih se mogu osmisliti programi koji osiguravaju kvalitetno i trajno usvajanje čitačke vještine i navika.

U skladu sa ciljem, hipoteza istraživanja glasi: Učenici završnih razreda osnovne škole najviše vole čitati epska književna djela jer ta djela opisuju likove koji svojim oblicima ponašanja sadržaj čine uzbuđljivim i zanimljivim. Istraživanje je provedeno na uzorku od 136 učenika završnih razreda, iz dva razredna odjeljenja sedmog i dva razredna odjeljenja osmog razreda. Za potrebe ovog istraživanja konstruisan je anketni upitnik sa mogućnostima odgovaranja na pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. U svrhu prepoznavanja verbalno-lingvističke sposobnosti kao faktora razvoja interesovanja učenika za čitanje lektire učenicima je ponuđen Gardnerov test *Gdje leži prava inteligencija*. Rezultati su obrađeni kvantitativno (frekvencija i postoci) uz upotrebu deskriptivne metode istraživanja.

Rezultati istraživanja i rasprava

Od ukupno 136 učenika, 90 učenika (66%) izjavljuje da voli čitati školsku lektiru, časove doživljavaju kao jednu misaonu, stvaralačku aktivnost koja pruža osjećaj ugone i zadovoljstva. Značajan je broj učenika koji se izjasnio da ne voli čitati školsku lektiru. Ukupno 46 učenika (34%) čitanje doživljavaju kao tešku obavezu, koju ispunjavaju jer moraju. Ti

učenici za časove lektire se pripremaju tako što prepisuju analizirano književno djelo sa interneta ili posuđuju pismenu analizu sadržaja od drugova, prijatelja iz starije generacije.

Grafički prikaz odgovora učenika da li vole čitati školsku lektiru

Rangirajući odgovore učenika o razlozima zašto vole, odnosno ne vole čitati školsku lektiru, primjetni su različiti odgovori, koje sam podijelila u tri kategorije: mogućnost obogaćivanja znanja iz književnosti, mogućnost popravljivanja ocjene iz književnosti, teška obaveza koja traži veliko ulaganje vremena.

Kategorije	N=136 (f)	Postotak (%)
Mogućnost da nešto novo naučim	57	42%
Mogućnost da popravim ocjenu iz književnosti	45	33%
Teška obaveza	34	25%

Tabela 1. Frekventnost odgovora učenika doživljavanja školske lektire

Zanimljivi su odgovori učenika na pitanje prepoznavanja faktora koji utječu na razvoj interesovanja učenika za čitanje školske lektire. Analizom odgovora došlo se do podatka da vanjska motivacija, kao što je ocjena, nagrada i/ili priznanje, jeste jedan od značajnijih faktor, ali da su značajni i faktori kao što su: zadaci koje je postavio nastavnik, planirano vrijeme za čitanje, sadržaj knjige i stil pisanja knjige.

Kategorije	N=136 (f)	Postotak (%)
Ocjena iz književnosti	60	44%
Sadržaj knjige (stil pisanja)	40	29%
Zadaci nastavnika	25	18%
Planirano vrijeme za čitanje	11	9%

Tabela 2. Faktori koji utječu na interesovanje za čitanje lektire

Rezultati provedene ankete su pokazali da učenici najviše vole čitati epska djela koja govore o likovima iste ili približne dobi kao i čitatelj, knjige sa pustolovnim sadržajem i knjige sa primamljivim naslovom. Učenici sa dobrom ocjenom iz književnosti ističu da vole čitati knjige koje imaju manji broj stranica.

Kategorije	Primjeri odgovora	N=136 (f)	%
Tematika	<i>Privukao me pustolovni duh.</i>	55	41%
Radnja	<i>Želim saznati da li će na kraju glavni lik ostati živ.</i>	34	25%
Zanimljivost	<i>Naslov je zanimljiv.</i>	25	18%
Osobni motiv	<i>Privlače me karakterne osobine glavnog lika.</i>	15	11%
Ostalo	<i>Knjiga je kraćeg sadržaja.</i>	7	5%

Tabela 3. *Interesovanje učenika za čitanje epskog književnog djela*

Dobiveni rezultati omogućili su da se glavna hipoteza na odabranom uzorku empirijski provjeri. Odgovori učenika ukazuju na to da se učenici najviše interesiraju za književna djela pustolovnog karaktera, koja bude osjećaj, intelekt i maštu, pružaju mogućnost uživanja u raznim situacijama u kojima se nalaze likovi.

Prilikom čitanja književnog djela, u radnoj svesci učenici zapisuju: tok radnje u priči, citate, rečenice sa različitim stilskim figurama, opis likova inepoznate riječi.

Kategorija	N=136 (f)	Postotak (%)
Tok radnje u priči	42	31%
Opis likova	39	29%
Rečenice sa stilskim figurama	22	16%
Citati	17	12,5%
Manje poznate riječi	16	12%

Tabela 4. *Čitanje s olovkom*

Analizom odgovora učenika na Gardnerovom testu *Gdje leži vaša inteligencija* u cilju propitivanja moguće povezanosti interesovanja za čitanje književnih dijela i verbalno-lingvističke sposobnosti rezultati nude podatke koje bi valjalo dalje propitivati i analizirati.

VII razred	Uspjeh iz lektire	Br. uč.	Verbalno-lingv. spos.	VIII razred	Uspjeh iz lektire	Br. uč.	Verbalno-lingv. spos.
	Odličan	27	18		Odličan	29	18
Vrlodobar	20	6	Vrlodobar	21	9		
Dobar	16	6	Dobar	24	4		

Tabela 5. *Povezanosti interesovanja učenika za čitanje i verbalno-lingvističkih sposobnosti*

Zaključna razmatranja

Analizom odgovora učenika na anketni upitnik dolazimo do informacija da učenici završnih razreda osnovne škole imaju interesovanje za čitanje školske lektire manifestirajući vidljive oblike ponašanja, čitanje pomoću olovke, tj. aktivno pisanje bilješki. Školska bilješka učeniku služi za usvajanje i razvijanje receptivno jezičkih vještina, omogućava da učenik kroz vlastite rečenice razvija logičko mišljenje unapređujući mogućnost pisanja vlastitih radova. U odgojno-obrazovnom procesu jezik i književnost su u neraskidivoj vezi. Značaj se ogleda u osposobljavanju učenika za usmenu i pismenu komunikaciju, razvijanju kulture izražavanja, jezičkog mišljenja i svijesti o važnosti pravilnog jezičkog izražavanja kao što je potreba da bude dobar govornik, slušalac, kreativac na polju pisane riječi itd. Istina je da je čitanje djelimično uvjetovano nasljednim osobinama djeteta, ali za pravilan razvoj je važna interakcija okoline i

nasljednih osobina. Čitanje će se najbolje zbivati u organiziranom, uređenom, planiranom okruženju u kojem postoje malobrojna ali svjesna pravila ponašanja. Cilj je postići što veći i dugotrajniji samostalni kognitivni angažman učenika jer će se tako dogoditi trajne i vrijedne promjene u znanju. Važno je prikazati učenicima čitanje kao aktivnost koja je ugodna, zabavna i napeta, te da uloženo vrijeme u čitanje sadržaja dovodi do ispunjenja, veselja i zadovoljstva.

Literatura

1. Čudina-Obradović, M. (2014). *Psihologija čitanja od motivacije do razumijevanja*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
2. Pantić, D. (1980). *Priroda interesovanja*. Beograd: Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije.
3. Pennac, D. (1996). *Od korica do korica*. Zagreb: IRIDA
4. Rosandić, D. i Šical. M. (1988). *Pristup nastavi književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Tobudić, N. (2001). *Aktivno učenje u interaktivnoj nastavi*. Tuzla: Bosanska riječ.

STUDENTS INTEREST OF THE ENDING SEMESTER OF ELEMENTARY SCHOOLS FOR READING SCHOOL BOOKS

Abstract

Students interest for reading school books is a specific question which belongs to the frames of literal education, more precisely of literal interests. Carried out research has a goal to examine how much do the students of the ending semester read school books and how they experience the hours in which analyze the school books. In the research participated students from the 8-th and 7-th grade, 136 students together (73 of the 7-th grade and 63 of the 8-th grade). The research results obtained indicate the importance of knowing readership habits, which we should not closely regard as a school activity, planned as a school work program, but as a lifelong need that implies encountering new knowledge, new ways of thinking and living. Reading is an important factor both in the developmental and in the educational process of each person.

Key words: reading, interest, literary interest, school lesson.